

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 15.jūnijā Nr. 1-13/3

**Latvijas Republikas
Satversmes tiesai**
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Pieteikuma iesniedzējs:
Latvijas Republikas tiesībsargs
Baznīcas ielā 25
Rīgā, LV-1010

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu
Ministru kabinets
Brīvības bulvārī 36,
Rīgā, LV-1050

PIETEIKUMS

par Ministru kabineta noteikumu Nr.1250 “Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” 13. punkta atbilstību Satversmes 91., 105. un 110.pantam.

Tiesībsarga likuma 13. panta 8. punkts nosaka, ka, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus, tiesībsargam ir tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā, ja iestāde, kas izdevusi apstrīdamo aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus.

Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 8.punkts paredz, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par (..) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem) (..) ir tiesībsargam, ja institūcija vai amatpersona, kas izdevusi apstrīdēto aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus.

No minētām tiesību normām izriet, ka vienīgais priekšnoteikums pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā ir, ka Latvijas Republikas tiesībsargam (turpmāk –

tiesībsargs) visupirms ir jāvēršas pie institūcijas vai amatpersonas, kas izdevusi apstrīdamo aktu, un jānorāda termiņš konstatēto trūkumu novēršanai¹.

Tiesībsargs 2018.gada 29.oktobrī Ministru kabinetam sniedza atzinumu pārbaudes lietā Nr. 2018- 38-26G “Par diskriminācijas aizlieguma pārkāpumu seksuālās orientācijas dēļ” (turpmāk – Atzinums), kurā norādīja, ka Ministru kabineta noteikumu Nr.1250 “Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” (turpmāk – Noteikumi Nr.1250) 13.punkts neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 110.pantam, ciktāl tas neparedz dažādu ģimenes formu atzīšanu (skatīt pielikumu Nr.1).

Tiesībsargs rekomendēja Ministru kabinetam sešu mēnešu laikā no atzinuma saņemšanas dienas īstenot valsts pozitīvo pienākumu paredzēt juridisku ietvaru dažādu ģimenes formu atzīšanai atbilstoši ECT jaunākajām atziņām un Satversmes 110.pantam; pārskatīt normatīvo regulējumu, veidojot vienotu izpratni par ģimenes jēdzienu un aizsardzību; izdarīt grozījumus Noteikumu Nr.1250 13.punktā, paredzot dažādu ģimenes formu atzīšanu.

Ministru kabinets ar 2019.gada 28.jūnija vēstuli Nr.18/TA-2265/1974 (2018) informēja tiesībsargu, ka izprot valsts nodevu likmju atšķirības, tomēr likmju pārskatīšana būtu veicama, kompleksi pārskatot Noteikumos Nr.1250 noteiktās valsts nodevu likmes attiecībā uz īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā (skatīt pielikumu Nr.2). Savukārt Tieslietu ministrija ar 2019.gada 31.jūlija vēstuli Nr.1-17/2802 “Par laiku, kad plānots pārskatīt Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumos Nr.1250 “Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” noteiktās valsts nodevu likmes” norādīja, Tieslietu ministrija veic nepieciešamos pasākumus, lai Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta programmas 2017.-2020.gadam ietvaros š.g. rudenī uzsāktu projektu, lai, piesaistot starptautiskus ekspertus, analizētu tiesu pieejamības aspektus, tostarp, novērtētu tiesu nodevu sistēmas ietekmi attiecībā uz tiesu pieejamību, kā arī sniegtu priekšlikumus un ieteikumus nodevas sistēmas pārskatīšanai. No 2019.gada 1.jūnija nekustamā īpašuma ierakstīšana un tiesību nostiprināšana ir rajona (pilsētas) tiesas kompetencē līdz ar to minētā projekta ietvaros plānots analizēt arī valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā likmju ietekmi attiecībā uz tiesu pieejamību, kā arī sniegt priekšlikumus un ieteikumus minētās nodevas sistēmas pārskatīšanai. Noslēdzoties projektam (projekta īstenošanas termiņš 18 mēneši), ņemot vērā projekta ietvaros izdarītos secinājumus tiks uzsākts darbs pie Ministru kabineta noteikumu projekta izstrādes (skatīt pielikumu Nr.3). No minētā saprotams, ka Atzinumā konstatētos trūkumus iespējams ir plānots novērst pēc vairāk nekā trīs gadiem, un tādējādi Ministru kabinets ir atteicies izpildīt tiesībsarga rekomendāciju norādītajā laikā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevēja un tiesībsarga mijiedarbībai jābūt vērstai uz to, lai efektīvi labotu cilvēktiesību jomā konstatētās normatīvo tiesību aktu nepilnības².

Ņemot vērā, ka Ministru kabinets nevēlas labot cilvēktiesību jomā acīmredzami konstatēto normatīvā tiesību akta nepilnību, tiesībsargs atzīst par nepieciešamu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

¹ Satversmes tiesas 2014.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2013-15-01 17.punkts.

² Sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-44-01 14.1. punktu.

Lietas faktisko apstākļu izklāsts

[1] Noteikumu Nr.1250 13.punkts noteic:

“13. Valsts nodevu par nekustamā īpašuma tiesību nostiprināšanu mantiniekiem uz notāra izsniegtas mantojuma apliecības pamata nosaka šādā apmērā, ja mantotā nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz 10 minimālās mēnešalgas:

13.1. lietās par apstiprināšanu mantojuma tiesībās:

13.1.1. laulātajam un kopā ar mantojuma atstājēju dzīvojušajiem pirmās, otrās un trešās šķiras mantiniekiem – 0,25 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.2. pārējiem pirmās un otrās šķiras mantiniekiem – 0,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.3. pārējiem trešās šķiras mantiniekiem – 1,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.4. ceturtās šķiras mantiniekiem – 5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2. lietās par pēdējās gribas rīkojuma akta vai mantojuma līguma stāšanos likumīgā spēkā:

13.2.1. laulātajam un pirmās, otrās un trešās šķiras mantiniekiem – 0,125 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.2. ceturtās šķiras mantiniekiem – 4 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.3. pārējiem testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem – 7,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.4. testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem, ja tie ir sabiedriskā labuma organizācijas, – 1,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības.” (turpmāk – apstrīdētā norma).

[2] 2018.gada 4.augustā pie tiesībsarga vērsās persona ar iesniegumu, kurā norādīja, ka Latvijā patlaban nepastāv tiesisks regulējums attiecībā uz divu personu kopdzīvi, kā arī Civillikuma 35.panta otrā daļa tiešā veidā aizliedz laulību starp viena dzimuma personām, tika konstatēts, ka vienīgais risinājums ir savā starpā noslēgt vairākus attiecības regulējošus līgumus, piemēram, pilnvarojuma līgums, nākotnes pilnvarojuma līgums un mantojuma līgums. [...] Rezultātā tika konstatēts nepatīkams fakts attiecībā uz mantošanas procesa izmaksām, pamatojoties uz mantojuma līgumu. Noteikumi Nr.1250 noteic valsts nodevas apmēru par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā un samaksas kārtību, kā arī atbrīvojumus no valsts nodevas samaksas.

Noteikumu Nr.1250 13.punkts un tam sekojošie apakšpunkti noteic valsts nodevas apmērus, kas maksājami, veicot nekustamā īpašuma mantošanu uz mantojuma līguma pamata. Noteikumu Nr.1250 13.2.3.apakšpunkts noteic maksājamās valsts nodevas apmēru tiem līgumiskajiem mantiniekiem, kuri nav mantojuma atstājēja 1.-4.šķiras radnieks vai laulātais, t.i., 7.5% apmērā no mantotā nekustamā īpašuma vērtības. Gadījumos kad mantinieks, kura mantojuma tiesības tiek apstiprinātas uz mantojuma līguma pamata, bija mantojuma atstājēja laulātais, tiek piemērots Noteikumu Nr.1250 13.2.1.apakšpunkts, kurā valsts nodevas apmērs ir noteikts 0.125% no mantotā nekustamā īpašuma vērtības, kas ir 60 reizes mazāka. Praksē, mantojot nekustamo īpašumu 150 000 EUR vērtībā, maksājamās valsts nodevas apmērs ir 187.50 EUR, ja to manto otrs laulātais. Turpretī gadījumos, kad mantinieks ir bijis viendzimuma kopdzīvē

ar savu partneri un mantojīs uz mantojuma līguma pamata – maksājamā valsts nodeva pie identiskas vērtības nekustamā īpašumā ir 11 250 EUR (skatīt pielikumu Nr.4)

Tieslietu ministrijas pozīcija

[3] Tieslietu ministrija norādījusi, ka valstij ir tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu savlaicīgu iekasēšanu valsts budžetā. Kā rezultātā valstij ir rīcības brīvība noteikt nodokļu un nodevu veidus, to apmērus un ar tiem sasniedzamos mērķus. No nodokļu teorijas viedokļa ir pieļaujams, ka nodeva sasniedz vairākus mērķus, tajā skaitā mērķi – daļēji aizstāt nodokli, kas valstī nav ieviests. Tāpat valsts nodevai nav jābūt obligāti saistītai ar konkrētā pakalpojuma izmaksām. Zemesgrāmatas valsts nodevai piemīt nodokļa pazīmes, un tā cita starpā pilda fiskālo funkciju, lai segtu valstij radušos izdevumus, kas saistīti ar valsts pamatfunkcijas – nodrošināt valsts ekonomisko attīstību kopumā, nodrošināšanu. Saskaņā ar Satversmes 110.pantu valstij ir pienākums aizsargāt un atbalstīt laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērnu tiesības. Laulībai kā savienībai starp vīrieti un sievieti konstitucionālā līmenī tiek piešķirts īpašs statuss un aizsardzība, tādējādi nostiprinot principu, ka ir pieļaujama atšķirīga attieksme pret dažādiem personu savienības veidiem, raugoties no tā, vai personu savienība atbilst Satversmē minētajai laulības izpratnei vai neatbilst.

[3.1] Noteikumu Nr.1250 13.punktā zemesgrāmatas valsts nodevas likmes noteiktas, ņemot vērā mantošanas veidu, mantinieku šķiru un mantinieku veidu. Tāpat ņemts vērā arī laulāto privileģētais stāvoklis mantošanā. Likmes ir mazākas, ja persona atrodas laulībā vai tuvā radniecības pakāpē ar mantojuma atstājēju. Savukārt likmes ir lielākas, ja personu ar mantojuma atstājēju saista cita veida attiecības.

[3.2] Palielināta likme attiecas vienlīdzīgi uz visām personām, kuras ar testamentu vai līgumisko mantošanu ir kļuvušas par mantinieku, bet nav ne laulātais, ne persona no kādas no mantinieku šķirām. Arī mantojuma līguma gadījumā starp kopā dzīvojošu vīrieti un sievieti valsts nodeva ir 7,5% no mantotā nekustamā īpašuma vērtības. Tādējādi secināms, ka Noteikumos Nr.1250 iekļautais regulējums atbilst Satversmes 91.pantā nostiprinātajam atšķirīgas attieksmes aizliegumam, jo personas, kas stājušās laulībā, kurai konstitucionālā līmenī piešķirts īpašs statuss, salīdzinot ar personām, kuras saista cita veida emocionālās vai līgumiskās attiecības, kurām Satversmē nav piešķirts īpašs statuss, neatrodas salīdzināmos apstākļos (skatīt pielikumu Nr.5).

Ministru kabineta pozīcija

[4] Ministru kabinets norādījis, ka, saskaņā ar Satversmes 110. pantā noteikto, valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības. Laulībai kā savienībai starp vīrieti un sievieti konstitucionālā līmenī tiek piešķirts īpašs statuss un aizsardzība, tādējādi nostiprinot principu, ka ir pieļaujama atšķirīga attieksme pret dažādiem personu savienības veidiem, raugoties no tā, vai personu savienība atbilst Satversmē minētajai laulības izpratnei vai neatbilst. Laulībai kā savienībai starp vīrieti un sievieti ir konstitucionāla vērtība, un Satversmes 110. pantā noteiktā laulības jēdziena saturs izriet no Civillikuma Ģimenes tiesību daļas normām³. Atbilstoši Civillikuma noteikumiem laulība ir divu pretēja dzimuma personu līgums par

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 586.–587. lpp.

kopdzīvi. Lai šāds līgums iegūtu tiesisku spēku, Civillikumā noteikti tā noslēgšanas nosacījumi, šāda līguma publiski tiesiskās sekas un nozīme.

Laulības vai partnerattiecību noslēgšanas jautājumi netiek regulēti Eiropas Savienības līmenī. Tiesības stāties laulībā un tiesības veidot ģimeni tiek garantētas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kas nosaka šo tiesību izmantošanu⁴. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 9. panta skaidrojumos ir uzsvērts, ka personu, kas var stāties laulībā, dzimums nav minēts ar nodomu, proti, lai šīs tiesības varētu attiecināt arī uz valstīm, kas par ģimenes dibināšanas pamatu atzīst ne tikai laulību, bet arī citus pasākumus. Tādējādi šī norma ne aizliedz, ne arī uzliek pienākumu piešķirt laulības statusu viena dzimuma cilvēku savienībai⁵. Līdz ar to katras valsts tiesību sistēmā var pastāvēt būtiskas atšķirības šā jautājuma regulējumā un katrai valstij ir tiesības veidot tādu ģimenes tiesību regulējuma modeli, kāds atbilst tās vēsturiskajai attīstībai un kultūras vērtībām. Civillikuma 32.–38. pantā noteikti vairāki šķēršļi laulības slēgšanai, tostarp Civillikums aizliedz jaunu laulību personai, kas jau atrodas laulībā, kā arī laulību starp radniekiem un starp viena dzimuma personām. Civillikumā noteiktie aizliegumi ir skaidri un nepārprotami, un tos nevar interpretēt pretēji tiesiskuma principam. Turklāt šīs normas pilnībā atbilst Satversmes 110. pantam un nepārkāpj nevienu no Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) vai citu Latvijai saistošu starptautisko līgumu normām.

Līdz ar to Latvijas tiesību sistēmā nepastāv viendzimuma laulības tiesību institūts, proti, Latvijas tiesību aktos nav paredzētas tiesības slēgt viendzimuma laulību, tāpat nav paredzētas tiesības reģistrēt viena vai dažādu dzimumu partnerattiecības. Turklāt no Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) judikatūras neizriet, ka šis fakts radītu Konvencijas pārkāpumu un ka visām dalībvalstīm būtu vispārējs pienākums ieviest savās tiesību sistēmās šādus institūtus. Piemēram, ECT 2010. gada 24. jūnija spriedumā lietā *Schalk and Kopf v. Austria* (lieta Nr. 30141/04) secinājusi, ka Konvencijas 12. pantā⁶ noteiktais atstāj valstīm tiesības izlemt, vai atļaut laulāties viena dzimuma partneriem, norādot, ka valstu valdības ir labvēlīgākā stāvoklī, lai izvērtētu sabiedrības vajadzības šajā jomā un reaģētu uz šīm vajadzībām, ņemot vērā, ka laulāto attiecības pamatojas uz dziļiem sociālajiem un kultūras priekšstatiem, kas dažādās sabiedrībās būtiski atšķiras⁷. Attiecībā uz valsts pienākumu paredzēt juridisku ietvaru dažādu ģimenes formu atzīšanai jautājums, uz kuru jāatbild konkrētajā gadījumā, ir – vai no Konvencijas 8. panta Latvijai izriet pienākums ieviest savā tiesību sistēmā jaunu kopdzīves tiesisko regulējumu un vai Latvija, to nedarot, ir pārkāpusi šajā pantā noteikto pienākumu. Atbildot uz šo jautājumu, Ministru kabinets pauž viedokli par atziņām, kas ietvertas ECT judikatūrā.

Atzinums pamatots galvenokārt ar ECT 2015. gada 21. jūlija spriedumā lietā *Oliari and Others v. Italy* pausto viedokli, ka no laulības atšķirīgu savienību atzīšanas trūkums uzskatāms par Konvencijas 8. panta pārkāpumu. Šāds apgalvojums nav patiess, jo ECT nekad nav izdarījusi vispārīgu un uz visām valstīm vienādi attiecināmu secinājumu.

⁴ Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 9. pants, pieejams:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

⁵ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 587. lpp.

⁶ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 12. pants. Pilngadību sasniegušiem vīriešiem un sievietēm ir tiesības stāties laulībā un dibināt ģimeni saskaņā ar valsts iekšējo likumdošanu, kas nosaka šo tiesību izmantošanas kārtību.

⁷ ECT 2010. gada 24. jūnija spriedums lietā *Schalk and Kopf v. Austria* (lieta Nr. 30141/04), 12. punkts.

Atzinumā un iepriekš šajā vēstulē minētajā lietā *Oliari and Others v. Italy* ECT konstatēja Konvencijas 8. panta pārkāpumu viendzimuma pāru kopdzīves regulējuma trūkuma dēļ Itālijā. Taču no minētā lēmuma nebūt neizriet, ka arī Latvija ir pārkāpusi Konvencijas 8. pantu. ECT spriedumiem nepiemīt *ergo omnes* tiesību principa spēks, un tie nav attiecināmi uz ikvienu valsti, situāciju vai indivīdu. Saskaņā ar Konvencijas 46. pantu ECT spriedums konkrētajā lietā ir tiesiski saistošs tikai tai valstij, pret kuru tas ir taisīts, t. i., kas šajā lietā ir atbildētāja⁸. Līdz ar to ECT spriedumā izteiktie secinājumi attiecībā uz vienu konkrētu Konvencijas dalībvalsti nevar būt par pamatu, lai automātiski apgalvotu, ka pastāv Konvencijas pārkāpums citā valstī, it īpaši, ja tajā pastāvošie apstākļi ir būtiski atšķirīgi.

Spriedumā *Oliari and Others v. Italy* ECT konstatēja Konvencijas 8. panta pārkāpumu, uzsverot šādus Itālijas gadījumā vienlaicīgi pastāvošus apstākļus: Itālijas Konstitucionālā tiesa jau iepriekš bija atzinusi, ka ir nepieciešama Itālijas likumdevēja rīcība, lai atzītu viena dzimuma pāru tiesiskās attiecības (likumdevējs nebija izpildījis Itālijas Konstitucionālās tiesas doto uzdevumu); dažādas Itālijas tiesu varas instances bija nonākušas pie līdzīgiem secinājumiem kā Itālijas Konstitucionālā tiesa; saskaņā ar sabiedrības aptaujām lielā daļā Itālijas sabiedrības bija vērojams atbalsts viena dzimuma pāru tiesisko attiecību atzīšanai⁹. Tieši minēto triju apstākļu kumulatīva esība bija par pamatu ECT secinājumam, ka Itālija ir pārkāpusi Konvencijas 8. pantā noteiktās rīcības brīvības robežas un nav izpildījusi no Konvencijas 8. panta izrietošo pozitīvo pienākumu atzīt un aizsargāt viendzimuma pāru tiesiskās attiecības¹⁰.

Tāpat ECT secinājums par Konvencijas 8. panta pārkāpumu lietā tika pamatots ar Itālijā pastāvošo situāciju un bija konkrēti tai piemērots. Savukārt Latvijā neviens no trijiem ECT lietā *Oliari and Others v. Italy* konstatētajiem apstākļiem nepastāv. Latvijas situācija šajā ziņā nav līdzīga Itālijas situācijai. Līdz ar to nav pamata domāt, ka šajā gadījumā Latvijā varētu pastāvēt Konvencijas 8. panta pārkāpums. Situācija Latvijā nepārkāpj ne citas Latvijai saistošas starptautisko tiesību normas, ne arī Eiropas Savienības tiesību normas, kas šo jomu reglamentē.

Lietā *Vallianatos and Others v. Greece*, uz kuru dota atsauce arī Atzinumā, ECT konstatēja Konvencijas 14. panta (diskriminācijas aizliegums) pārkāpumu saistībā ar 8. pantu tādēļ, ka Grieķijas likums bija ieviesis reģistrēto partnerattiecību institūtu tikai dažādu dzimumu, bet ne viendzimuma pāriem un tādēļ ka Grieķijas valdības iesniegtie argumenti par labu šādai atšķirīgai tiesiskai attieksmei nebija pārliecinoši ECT par tās nepieciešamību un samērīgumu¹¹. Taču vienlaikus ECT atteicās izskatīt jautājumu par to, vai valstij ir vispārējs pienākums ieviest šādu tiesisku regulējumu¹².

Satversmes tiesa 2017. gada 2. februāra lēmumā¹³ par atteikšanos ierosināt lietu, izskatot Administratīvās rajona tiesas pieteikumu par lietas ierosināšanu par Civiltāvokļa aktu reģistrācijas likuma 3. panta pirmās daļas un Civillikuma 35. panta otrās daļas, ciktāl šīs normas neparedz viendzimuma pāru attiecību reģistrāciju (laulību vai partnerattiecību

⁸ Rudevskis J. "Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu saistošais spēks un Satversmes tiesa". Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 2014., 430. lpp.

⁹ ECT 2015. gada 21. jūlija spriedums lietā *Oliari and Others v. Italy* (lieta Nr. 18766/11), 185. punkts.

¹⁰ ECT 2015. gada 21. jūlija spriedums lietā *Oliari and Others v. Italy* (lieta Nr. 18766/11), 185. punkts.

¹¹ ECT 2013. gada 7. novembra spriedums lietā *Vallianatos and Others v. Greece* (lieta Nr. 29381/09 un Nr. 32684/09), 92. punkts.

¹² ECT 2013. gada 7. novembra spriedums lietā *Vallianatos and Others v. Greece* (lieta Nr. 29381/09 un Nr. 32684/09), 75. punkts.

¹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 2. februāra lēmums (pieteikums Nr. 4/2017). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/02/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2017_4.pdf

reģistrāciju) un nenodrošina tiesības uz ģimenes dzīvi, atbilstību Satversmes 91., 96. un 110. pantam, ir norādījusi, ka tas, kādā veidā ar tiesību normām tiek nodrošināta ģimenes aizsardzība, ir atkarīgs no tiesībpolitiskas izšķiršanās. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka izšķiršanās par tiesībpolitiskiem jautājumiem pamatā ir demokrātiski leģitimēta likumdevēja uzdevums (sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 12.3. punktu)¹⁴.

Ievērojot iepriekš minēto, gan heteroseksuālu, gan homoseksuālu reģistrētu partnerattiecību ieviešana vai neieviešana ir politiskas izvēles jautājums, kas saskaņā ar demokrātiskas valsts iekārtas pamatā esošo varas dalīšanas principu ir likumdevēja prerogatīva.

Attiecībā uz rekomendāciju pārskatīt normatīvo regulējumu, veidojot vienotu izpratni par ģimenes jēdzienu un aizsardzību, Ministru kabinets norādījis, ka Satversmes 110. pantā nostiprinātā ģimenes jēdziena interpretācija līdz šim norāda uz tā vienotu un stabilu izpratni, kam nav nepieciešama pārskatīšana. Civillikuma 214. pantā noteikts, ka pie ģimenes šaurākā nozīmē pieder laulātie un viņu bērni, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā. Tomēr ģimenes kā organizatoriskas kopdzīves formas, kas izveidojusies vēsturiski un pastāv kā cilvēku sabiedrības pamatsūniņa vai tuvu radnieku grupas, kas parasti dzīvo kopā, vērtība un šā jēdziena izpratne nostiprināta Latvijas tiesību aktos, attiecinot to ne tikai uz laulību, bet vienlaikus arī uz saikni starp citiem tuviem ģimenes locekļiem, piemēram, vienu no vecākiem un viņa bērnu, vecvecākiem un mazbērniem, pieaugušajiem bērniem un viņu vecākiem. Satversmes ievadā nostiprināts tas, ka ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats un ka ikviens rūpējas par saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem un nākamajām paaudzēm. Satversmes tiesa atzinusi, ka valstij ir jāaizsargā ikviena ģimene (sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-02-0106 14. punktu)¹⁵. Tā, piemēram, Civillikuma 188. panta¹⁶ pirmajā teikumā noteiktais pienākums uzturēt savus vecākus bērnam saglabājas visu mūžu neatkarīgi no tā, vai viņš dzīvo kopā ar vecākiem nedalītā māsaimniecībā.

Vienlaikus valsts ir nodrošinājusi aizsardzību arī personām, kuras izvēlas neregistrēt laulību vai veidot viendzimuma attiecības, aizsargājot konkrētajās tiesiskajās attiecībās mazāk aizsargātās personas tiesības. Piemēram, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma¹⁷ regulējumu arī viena dzimuma pāra savienības gadījumā personām ir garantētas tiesības neliecināt pret tuvinieku. Tuvinieki Kriminālprocesa likuma izpratnē ir personas pašas, tās saderinātais, laulātais, vecāks, vecvecāks, bērns, mazbērns, brālis un māsa, kā arī tā persona, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopā un ar kuru tai ir kopīga (nedalīta) saimniecība¹⁸. Tāpat Civilprocesa likuma¹⁹ regulējums par pagaidu aizsardzību

¹⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017. gada 2. februāra lēmums (pieteikums Nr. 4/2017). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/02/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2017_4.pdf

¹⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums 2018. gada 15. februārī, lieta Nr. 2017-09-01, 3. punkts.

¹⁶ Civillikuma 188. panta pirmā daļa. Pienākums uzturēt vecākus un vajadzības gadījumā arī vecvecākus gulstas uz visiem bērniem samērā ar viņu spējām uzturēt vecākus vai vecvecākus un mantas stāvokli. Strīdus par uzturlīdzekļiem vecākiem vai vecvecākiem izšķir tiesa.

¹⁷ Kriminālprocesa likuma 110. panta trešās daļas 2. punkts. Lieciniekam ir tiesības neliecināt pret sevi un saviem tuviniekiem.

¹⁸ Kriminālprocesa likuma 12. panta piektā daļa.

¹⁹ Civilprocesa likuma 250.⁴⁴ pants. Pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību var iesniegt laulātie vai bijušie laulātie; personas, starp kurām pastāv bērnu un vecāku attiecības, pastāv vai ir pastāvējušas aizbildnības vai citas ārpusģimenes aprūpes attiecības; personas, starp kurām pastāv radniecības vai svainības attiecības; personas, kas dzīvo vai dzīvojušas vienā māsaimniecībā; personas, kurām ir vai ir gaidāms kopīgs bērns, neatkarīgi no tā, vai šīs personas kādreiz bijušas laulībā vai kādreiz dzīvojušas kopā; personas, starp kurām pastāv vai ir pastāvējušas tuvas personiskās vai intīmas attiecības.

pret vardarbību paredz, ka šo aizsardzības mehānismu var izmantot arī viena dzimuma pāri. Arī virknē citu normatīvo aktu ir noteikti dažādu personu kopdzīves formu aizsardzības mehānismi, respektējot personu, kas šīs savienības veido, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Atzinumā vairākkārt uzsvērts, ka homoseksuāli pāri, kuri vēlas reģistrēt savas partnerattiecības, un heteroseksuāli pāri, kuri nevēlas reģistrēt savas partnerattiecības, nav uzskatāmi par vienlīdzīgā situācijā esošiem pāriem. Katras valsts tiesību sistēmā tiek noteiktas normas, kuras jāievēro, neraugoties uz atsevišķu indivīdu gribas vai vēlmes klātbūtni. Griba kā gana subjektīvs elements, t. i., psihisku norišu kopums, kas izpaužas motivētā, mērķtiecīgā, apzinātā darbībā, galvenokārt ar emocijām saistīta, stipra vēlēšanās, ne vienmēr var sakrist ar attiecīgās valsts tiesību aktos noteiktajām vērtībām un pamatidejām. Nenoliedzami, ikvienam ir tiesības brīvi paust savu gribu un uzskatus²⁰, bet jārēķinās, ka individuālās gribas izpaušmes ne vienmēr tiks atbalstītas ar konkrētās valsts tiesību aktos permanenti noteikto.

Līdz ar to vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas visas tās personas, kurām atbilstoši Latvijas tiesību aktos noteiktajam ir tiesības nodibināt ģimenes attiecības, noslēdzot laulību. Ja valsts tiesiskais ietvars neparedz citu savienību kā vien laulības nodibināšanu, jo Latvijā nav un nekad nav bijis citu partnerattiecību reģistrācijas formu, personas gribai nav noteicošs raksturs.

Analizējot Noteikumu Nr.1250 13. punkta redakciju, var secināt, ka nodevu likmes noteiktas, ņemot vērā mantošanas veidu, mantinieku šķiru un mantinieku veidu. Tāpat ņemts vērā arī laulāto privileģētais stāvoklis mantošanā. Līdz ar to secināms, ka likmju apmēri ir noteikti, ņemot vērā Civillikumā iekļauto likumiskās mantošanas kārtību. Tādējādi nodevu likmes ir mazākas, ja persona atrodas laulībā vai tuvākā radniecības pakāpē ar mantojuma atstājēju, vienlaikus aizsargājot Latvijas tiesību aktos noteikto valsts pozitīvo pienākumu aizsargāt ģimenes vērtības. Savukārt likmes ir lielākas, ja personu ar mantojuma atstājēju saista cita veida attiecības. Turklāt palielināta likme attiecas vienlīdzīgi uz visām personām, kuras ar testamentu vai līgumisko mantošanu ir kļuvušas par mantinieku, bet nav ne laulātais, ne persona no kādas no mantinieku šķirām. Likmes apmērs nav noteikts, ņemot vērā personu privātās savienības veidus, izņemot laulību un radniecību. Līdz ar to secināms, ka normas mērķis bija radīt regulējumu, kur valsts sniedz atbalstu personām, kas atrodas laulībā, norādot uz laulību kā konstitucionālu vērtību, ko valsts īpaši aizsargā, vai personām, kas atrodas tuvākā radniecības pakāpē, iespējams, lai stiprinātu ģimeniskās vērtības.

Ministru kabinets arī norādīja, ka valstī noteiktais valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā (turpmāk – zemesgrāmatas valsts nodeva) apmērs skar personas tiesības uz īpašumu, jo nosaka personai pienākumu veikt valsts budžetam piekritīgu maksājumu. Līdz ar to noteiktais zemesgrāmatas valsts nodevas apmērs aplūkojams kopsakarā ar personai Satversmes 105. pantā noteiktām tiesībām uz īpašumu un Konvencijas 1. protokola 1. pantu. No minētās tiesību normas izriet, ka valstij ir rīcības brīvība noteikt nodokļu un nodevu veidus, to apmērus un ar tiem sasniedzamos mērķus²¹ (skatīt pielikumu Nr.2).

²⁰ Latvijas Republikas Satversmes 100. panta pirmais teikums. Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus.

²¹ Tiesībsarga 2008. gada janvāra viedoklis "Valsts nodevas apmērs par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā īpašuma atsavināšanas gadījumā" – nav publicēts.

Pieteikuma juridiskais pamatojums

[5] Tiesībsarga ieskatā konkrētais gadījums ir jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 91.panta otro teikumu, 105.panta pirmo, otro un trešo teikumu un 110.panta pirmo teikumu turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[6] Satversmes 105.panta pirmie trīs teikumi nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

Satversmes 105. pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju, ar „tiesībām uz īpašumu” saprotot visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas²².

Lai arī Noteikumu Nr.1250 13.punkts paredz personas pienākumu maksāt valsts nodevu, to varētu pielīdzināt nodokļa maksāšanas pienākumam, proti, gan valsts nodeva, gan nodoklis ir obligāts maksājums valsts budžetā, kas noteikts ar tiesību aktu²³.

Nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē īpašumtiesību ierobežojumus, kā arī var būt saistīts ar citiem likumā noteiktiem ierobežojumiem, kuriem jābūt samērīgiem ar leģitīmo mērķi – konstitucionāli nozīmīgu vērtību aizsardzību²⁴. Regulējums, kas paredz personai pienākumu maksāt nodevu, ietilpst Satversmes 105.pantā noteikto pamattiesību tvērumā.

Vērtējot nodokļu tiesību jomā noteikta pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesa ir samazinājusi savas izvērtēšanas robežas. Tā norādījusi, ka ir jāņem vērā, ka nodokļu tiesību jomā likumdevējam nevar izvirzīt tādus pašus nosacījumus kā, piemēram, pilsonisko vai politisko tiesību aizsardzības un nodrošināšanas jomā²⁵. Valstij, nosakot un realizējot savu nodokļu politiku, ir plaša rīcības brīvība²⁶. Tajā ietilpst tiesības izvēlēties, kādas nodokļu likmes un kādām personu kategorijām paredzamas, kā arī tiesības noteikt attiecīgā regulējuma detaļas.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka jāņem vērā, ka Satversme *expressis verbis* pilnvaro likumdevēju pieņemt valsts budžetu, tātad noteikt valsts ieņēmumus un izdevumus. Satversme pilnvaro likumdevēju īstenot tādu fiskālo politiku, kas nodrošina valstij nepieciešamos ienākumus²⁷. Valstij ir jā rūpējas par tās ilgtspējīgu attīstību, citastarp tādā veidā, lai valsts budžetā vienmēr būtu valsts funkciju pildīšanai nepieciešamie līdzekļi.²⁸

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, pārbaudot pamattiesību ierobežošanas tiesiskumu, tā var vērtēt galvenokārt to, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs adresātam un vai nodokļu normatīvais regulējums atbilst vispārējiem tiesību principiem²⁹. Tātad, izvērtējot, vai nodokļa maksājums nav nesamērīgs slogs adresātam, tiesa vien apsver, vai piemērotais nodoklis pēc sava rakstura nav konfiscējošs.³⁰

²² Satversmes tiesas 2010.gada 27.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-12-03 7.punkts.

²³ Skatīt, likuma “Par nodokļiem un nodevām” 1.panta 1. un 2. punktu.

²⁴ Satversmes tiesas 2007.gada 11.aprīļa sprieduma lietā Nr.2006-28-01 19.1.punkts.

²⁵ Satversmes tiesas 2011. gada 13. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2010-59-01 9. punkts.

²⁶ Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 9. punkts.

²⁷ Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 10. punkts.

²⁸ Neimanis J. Nodokļu tiesību normu konstitucionalitātes pārbaudes apjoms. Lubļana, 2017.gada 2.oktobris. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-tiesnesa-jana-neimana-priekslasijums-par-nodoklu-tiesibu-normu-konstitucionalitates-parbaudes-apjomu-divpusejas-tikšanas-laika-ar-slovenijas-konstitucionalas-tiesas-tiesnesiem-sloven/#_ftn4 [skatīts 2017.gada 21.novembrī].

²⁹ Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 24. punkts.

³⁰ Neimanis J. Nodokļu tiesību normu konstitucionalitātes pārbaudes apjoms. Lubļana, 2017.gada 2.oktobris. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-tiesnesa-jana-neimana-priekslasijums-par-nodoklu-tiesibu-normu-konstitucionalitates-parbaudes-apjomu-divpusejas-tikšanas-laika-ar-slovenijas-konstitucionalas-tiesas-tiesnesiem-sloven/#_ftn4

Minētās atziņas ir attiecināmas arī uz Ministru kabineta noteiktajām nodevu likmēm.

[7] Satversmes 110.panta pirmais teikums noteic, ka “Valsts aizsargā un atbalsta laulību — savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības.” Šajā lietā ir svarīgi divi minētajā pantā ietvertie termini “laulība” un “ģimene.”

[7.1] Satversmes 110.pants noteic, ka laulība var būt savienība starp vīrieti un sievieti. Tiesībsargs norāda, ka šobrīd neviens Latvijas Republikai saistošs starptautisks tiesību akts neuzliek valstij pienākumu paplašināt laulības institūtu uz viendzimuma partneriem. Turklāt arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) vairākās lietās ir atzinusi, ka šādas tiesības neizriet nedz no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8. panta³¹, nedz 12. panta.³² Tādēļ juridisks pienākums valstij var rasties tikai attiecībā uz cita veida juridisku ietvaru viendzimuma ģimeņu attiecību atzīšanai.

[7.2] Latvijas Republikas Satversmes tiesa 2004.gada 11.oktobra spriedumā Nr.2004-02-0106, interpretējot Satversmes 110.pantā noteikto „ģimenes” jēdzienu, ņemot vērā ECT judikatūru, nonākusi pie secinājuma, ka „jēdziens “ģimenes dzīve” Konvencijas 8. panta nozīmē neattiecas tikai un vienīgi uz ģimeni, kas balstīta uz laulību. Jēdziens “ģimene” šajā normā nav saistīts vienīgi ar attiecībām, kas balstītas uz laulībām, tas var ietvert arī citas *de facto* “ģimenes” saites, gadījumos, kad puses dzīvo kopā ārpus laulības (sk. ECT sprieduma lietā “Keegan v. Ireland” 44. §). Interpretējot jēdzienu “ģimenes dzīve”, ECT norāda, ka bioloģiskā un sociālā realitāte (*biological and social reality*) ir prioritāra salīdzinājumā ar likumisko pieņēmumu (*legal presumption*) (sk. ECT sprieduma lietā “Kroon and Others v. The Neatherlands” 40. §).”³³

Viena dzimuma partneri veido “ģimenes dzīvi” Konvencijas 8. panta izpratnē – šādu atziņu ECT pasludināja 2010. gada 24. jūnija spriedumā lietā „Šalks un Kopfs pret Austriju” (Schalk and Kopf v. Austria).³⁴ ECT ir konsekventi uzturējusi šādu secinājumu visos turpmākajos spriedumos.³⁵

[7.3] Atbilstoši ECT praksei, Konvencijas 8. pants ne tikai aizsargā indivīdus no patvaļīgas valsts iejaukšanās viņu privātajā un ģimenes dzīvē, bet arī uzliek valstīm noteiktus pozitīvus pienākumus, lai aizsargātu 8. pantā noteiktās tiesības. ECT ir formulējusi valsts pienākumus attiecībā uz viendzimuma pāriem, kas izriet no Konvencijas 8. pantā ietvertajām tiesībām uz ģimenes dzīvi.

[7.3.1] ECT ir konsekventi konstatējusi Konvencijas 8. panta pārkāpumu gadījumos, kuros valsts tiesiskais regulējums bez jebkāda objektīva pamata nostāda viendzimuma ģimenes nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz atsevišķu tiesību īstenošanu, salīdzinot ar dažāda dzimuma partneriem. Piemēram, 2016. gada 23. februāra spriedumā lietā *Pajič pret Horvātiju* ECT konstatēja Konvencijas 8. panta pārkāpumu saistībā ar uzturēšanās atļaujas izsniegšanas atteikumu ārvalstniekam ģimenes apvienošanās nolūkos, jo nacionālie tiesību akti piešķir šādas tiesības tikai dažāda dzimuma partneriem.

[tiesību-normu-konstitucionalitates-parbaudes-apjomu-divpusejas-tiksanas-laika-ar-slovenijas-konstitucionalas-tiesas-tiesnesiem-sloven/#_ftn4](#) [skatīts 2017.gada 21.novembrī].

³¹ ECT 2010. gada 24. jūnija spriedums lietā *Schalk and Kopf pret Austriju*.

³² ECT 2015. gada 21. jūlija spriedums lietā *Oliari un citi pret Itāliju*, 192. punkts.

³³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2004. gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-02-0106, 14.punkts.

³⁴ ECT 2010. gada 24. jūnija spriedums lietā *Schalk and Kopf pret Austriju*.

³⁵ Skat. ECT 2015. gada 21. jūlija spriedumu lietā *Oliari un citi pret Itāliju*, 103. punktu un 2016. gada 23. februāra sprieduma lietā *Pajič pret Horvātiju* 64. punktu.

[7.3.2] ECT 2015. gada 21. jūlija spriedumā lietā *Oliari un citi pret Itāliju* secināja, ka valstij no Konvencijas 8. panta var izrietēt pozitīvs pienākums paredzēt juridisku ietvaru viendzimuma ģimeņu attiecību atzīšanai un aizsardzībai. Iespēja juridiski nostiprināt savas attiecības veido būtisku indivīda identitātes un “ģimenes dzīves” elementu. Tādēļ juridiskā ietvara formulēšana, tiesas ieskatā, ļautu ģimenēm, kuras veido viendzimuma pāri, juridiski nostiprināt un aizsargāt savas attiecības,³⁶ jo, kā jau secināts iepriekš, Konvencijas 8. pants ietver “ģimenes dzīves” jēdzienā arī kopā dzīvojošus viendzimuma pārus.

[7.3.3] Taču viendzimuma ģimeņu attiecību juridiska nostiprināšana automātiski nenozīmē viendzimuma ģimeņu tiesību pilnīgu pielīdzināšanu laulības institūtam un laulāto tiesībām. Atbilstoši tiesas praksei valstij ir plašāka rīcības brīvība, pirmkārt, attiecībā uz tiesiskā regulējuma formu viendzimuma ģimeņu attiecību juridiskai nostiprināšanai (piemēram, kopdzīves līgums) un, otrkārt, regulējuma saturu - piešķiramo tiesību un pienākumu apjomu.³⁷ Piemēram, valsts var noteikt atšķirīgu regulējumu attiecībā uz adopcijas jautājumiem.

[7.3.4] Augstākminētajā spriedumā lietā *Oliari un citi pret Itāliju* tiesa vērtēja arī valsts rīcības brīvības ietvarus un sabiedrības kopējo attieksmi pret viendzimuma ģimeņu juridisku atzīšanu. [...] Saistībā ar valsts rīcības brīvību ECT atzina, ka pastāv konsensusa trūkums dalībvalstu starpā un izskatāmais jautājums ir politiski un ētiski jūtīgs. Taču var piekrist ECT secinātajam, ka ir jānodala divas situācijas.³⁸ Valstij ir mazāka rīcības brīvība, kad tiek lemts par viendzimuma ģimeņu attiecību juridisku atzīšanu un pamataizsardzības nodrošināšanu, jo tas tiešā mērā attiecas uz indivīda identitātei un eksistencei būtiskiem apsvērumiem. Turpretī, viendzimuma ģimeņu attiecību formas izvēle un ar to saistītais tiesību un pienākumu apjoms var būt plašāku diskusiju un valsts izvēles brīvības priekšmets.

[7.4] Sabiedriskās domas aptaujas Latvijā ilustrē, ka Latvijas sabiedrības vairākums neatbalsta viendzimuma ģimeņu attiecību juridisku nostiprināšanu.³⁹ Taču cilvēktiesības, it īpaši ja tiek lemts par kādas tiesības kodolu un pamataizsardzību, nav vērtība, ko var ierobežot atkarībā no sabiedrības attieksmes. Piemēram, arī par nāvēssoda atcelšanu sabiedrībā valdīja neviennozīmīgs viedoklis,⁴⁰ taču Eiropas cilvēktiesību avotos un, spīdzināšanas aizlieguma gadījumā arī starptautiskajos dokumentos, šīs tiesības ir ieguvušas absolūtu raksturu, neatkarīgi no lielas daļas sabiedrības noraidošās attieksmes pret šo tiesību absolūto raksturu.

[7.5] Likumdevējam ir jāspēj pieņemt arī tādus lēmumus, kurus vairums sabiedrības neatbalsta, bet kuru pieņemšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu dažādu sabiedrības grupu pamattiesības un valsts starptautisko saistību izpildi.

[7.6] Jāpiebilst, ka atbilstoši Satversmes tiesas praksei Latvijas valsts, ratificējot Konvenciju, labprātīgi uzņēmas plašākas saistības, pasludinot par saistošu ne tikai šo Konvenciju, bet arī ECT praksi Konvencijas interpretācijā. Kā atzinusi Satversmes tiesa: “ECT prakse, kas saskaņā ar saistībām, ko Latvija uzņēmusies (likuma „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4.,

³⁶ ECT 2015. gada 21. jūlija spriedums lietā *Oliari un citi pret Itāliju*, 174. punkts.

³⁷ ECT 2010. gada 24. jūnija spriedums lietā *Schalk and Kopf pret Austriju*, 108.-109. punkti.

³⁸ ECT 2015. gada 21. jūlija spriedums lietā *Oliari un citi pret Itāliju*, 177. punkts.

³⁹ Eurobarometer on Discrimination 2019. The social acceptance of LGBTI people in EU. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ebs_493_data_fact_lgbti_eu_en-1.pdf [skatīts 2020. gada 11. maijā].

⁴⁰ TNS “Latvia” sadarbībā ar LNT. “Aptauja: 57% Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju neatbalsta nāves soda atcelšanu Latvijā.” BNS, 2011., Pieejams: < https://www.rekurzeme.lv/vietejas-zinas/latvijas-zinas/aptauja-57-proc-latvijas-ekonomiski-aktivo-iedzivotaju-neatbalsta-naves-soda-atcelšanu-latvija-27617?from_mobile&

7. un 11. protokolu” 4. pants), ir obligāta attiecībā uz Konvencijas normu interpretāciju, un šī prakse izmantojama arī attiecīgo Satversmes normu tulkošanai.”⁴¹

Arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas pētījumā atzīts, ka “Latvijā ECT judikatūras saistošais raksturs ir vispārakceptēts, balstoties uz Satversmes tiesas sniegto ļoti plašo un pēc būtības pareizo secinājumu [...] Proti, Satversmes tiesa pamato ECT judikatūras saistošo raksturu (nolēmumos pret jebkuru valsti) ar [Konvencijas] ratifikācijas likuma 4. pantu [...]”⁴²

Ja valsts labprātīgi ir uzņēmusies plašākas starptautiskās saistības, ratificējot Konvenciju, tad tai ir jānodrošina tie pozitīvie pienākumi, kuri atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei, izriet no Konvencijas 8. panta attiecībā uz viendzimuma ģimenēm.

[7.7] Ņemot vērā minēto, viendzimuma pāri ietilpst ģimenes jēdzienā un uz viņiem attiecas ģimenes aizsardzības garantijas. Vienlaikus jāpatur prātā, ka valstij ir tiesības lemt par šādas atzīšanas formu un tiesību apjomu, ko tas rada viena dzimuma ģimenēm.

[8] Tāpat šīs lietas kontekstā ir nepieciešams vērtēt Satversmes 91. pantu, kurš noteic: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”

Satversmes 91. pantā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips – panta pirmajā teikumā – un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā.⁴³ Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats⁴⁴. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem⁴⁵.

Vienlīdzības princips ir vērsts uz tiesiskās vienlīdzības un tikai pakārtoti uz faktiskās vienlīdzības nodrošināšanu. Tiesiskā vienlīdzība, attiecināta uz personām, var nodrošināt faktisko nevienlīdzību, savukārt faktiskās nevienlīdzības izlīdzinājums var skart tiesisko vienlīdzību.⁴⁶

Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertā diskriminācijas aizlieguma principa mērķis ir izskaust atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju.⁴⁷ Šie kritēriji ir dažādi un, ievērojot gan attiecīgā kritērija specifiku, gan arī konkrētās lietas faktiskos apstākļus, var atšķirties to izmantošanas attaisnojamība.⁴⁸

Līdz ar to vispirms ir jāizvērtē, vai seksuālā orientācija ir šā panta saturā ietilpstošs kritērijs.

⁴¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta spriedums lietā Nr. 2000 – 03 – 01, 5. punkts.

⁴² M. Mits. LR Augstākās Tiesas pētījums Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra Latvijas Republikas Augstākās tiesas nolēmumos, 2012, 21. lpp.

⁴³ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punkts.

⁴⁴ Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra spriedums lietā Nr. 2009-46-01. Latvijas Vēstnesis, 04.02.2010., Nr. 20.

⁴⁵ Satversmes tiesas 2002. gada 23. decembra spriedums lietā Nr. 2002-15-01. Latvijas Vēstnesis. 24.12.2002., Nr. 188.

⁴⁶ Autoru kolektīvs „Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības” Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011: 91. lpp.

⁴⁷ Satversmes tiesas 2008. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 6. punkts.

⁴⁸ Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.2. punkts.

[8.1] Saskaņā ar Satversmes 89.pantu valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo par interpretācijas līdzekli, lai noteiktu pamattiesību un citu vispārējo tiesību principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas.⁴⁹

Pamatojoties uz Satversmes 68.pantu Eiropas Savienības tiesības līdz ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai ir kļuvušas par neatņemamu Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļu⁵⁰, un Latvijai ir jāpilda saistības, kas izriet no dalības Eiropas Savienībā.⁵¹ Tāpat arī kā šīs vēstules 5.punktā ir norādīts, arī ECT prakse un Konvencijā noteiktais ir saistošs Latvijai.

Eiropas Pamattiesību hartas 21.pants aizliedz diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ,⁵² tāpat arī ECT savos spriedumos ir norādījusi uz valsts pozitīvo pienākumu aizsargāt viendzimuma pāru ģimenes atbilstoši Konvencijas 14.pantam (diskriminācijas aizliegums seksuālās orientācijas dēļ). Līdz ar to diskriminācijas aizliegums seksuālās orientācijas dēļ ir saistošs arī Latvijai.

[8.2] Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantam nepieciešams noskaidrot:

- 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;
- 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām;
- 3) vai šādai attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu;
- 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (samērīguma tests).⁵³

Turklāt jāatzīmē, ka ar „likumu” jāsaprot jebkura tiesību norma, tātad pozitīvās tiesību normas un vispārējie tiesību principi.⁵⁴

[8.3] Noteikumu Nr.1250 13.punkts noteic:

“13. Valsts nodevu par nekustamā īpašuma tiesību nostiprināšanu mantiniekiem uz notāra izsniegtas mantojuma apliecības pamata nosaka šādā apmērā, ja mantotā nekustamā īpašuma vērtība pārsniedz 10 minimālās mēnešalgas:

13.1. lietās par apstiprināšanu mantojuma tiesībās:

13.1.1. laulātajam un kopā ar mantojuma atstājēju dzīvojušajiem pirmās, otrās un trešās šķiras mantiniekiem – 0,25 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.2. pārējiem pirmās un otrās šķiras mantiniekiem – 0,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.3. pārējiem trešās šķiras mantiniekiem – 1,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.1.4. ceturtās šķiras mantiniekiem – 5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

⁴⁹ Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra sprieduma lietā Nr.2017-07-01 19.punkts, Satversmes tiesas 2018.gada 29.jūnija sprieduma lietā Nr.2017-28-0306 10.punkts.

⁵⁰ Satversmes tiesas 2018.gada 6.jūnija sprieduma lietā Nr.2017-21-01 16.punkts.

⁵¹ Satversmes tiesas 2011.gada 19.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-71-01 13.3.punkts.

⁵² Eiropas Savienības Pamattiesību harta., 26.10.2012, C326/391, 21.pants. Pieejams: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>>

⁵³ Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra spriedums lietā Nr. 2009-46-01. Latvijas Vēstnesis, 04.02.2010., Nr.20.; Satversmes tiesas 2018.gada 15.maija sprieduma lietā Nr.2017-15-01 17.un 20.punkts.

⁵⁴ Autoru kolektīvs „Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības” Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011: 90.lpp.

13.2. lietās par pēdējās gribas rīkojuma akta vai mantojuma līguma stāšanos likumīgā spēkā:

13.2.1. laulātajam un pirmās, otrās un trešās šķiras mantiniekiem – 0,125 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.2. ceturtās šķiras mantiniekiem – 4 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.3. pārējiem testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem – 7,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības;

13.2.4. testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem, ja tie ir sabiedriskā labuma organizācijas, – 1,5 % no mantotā nekustamā īpašuma vērtības.”

Tātad var secināt, ka Noteikumu Nr.1250 13.punktā tiek izdalītas četras grupas – laulātais, radnieki, testamentārie vai līgumiskie mantinieki un testamentārie vai līgumiskie mantinieki, ja tie ir sabiedriskā labuma organizācijas.

Vērtējot minēto normu, var secināt, ka gramatiski tā ir neitrāla un atsevišķi neizdala viendzimuma pārus. Līdz ar to vispirms ir nepieciešams noskaidrot, kuras no četrām personu grupām varētu būt vienādos un salīdzināmos apstākļos ar viendzimuma pāriem.

Ņemot vērā lietā norādītos apstākļus, radnieki un testamentārie vai līgumiskie mantinieki, ja tie ir sabiedriskā labuma organizācijas, nav vienādos un salīdzināmos apstākļos ar viendzimuma pāriem.

Laulātie un viendzimuma pāri nav vienādos apstākļos, jo pašlaik saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, viendzimuma pāri nevar tikt laulāti, tāpat tiem nav iespējams saņemt cita veida juridisku atzīšanu savām partnerattiecībām, jo Latvijas normatīvais regulējums neparedz citu kārtību, kādā kopā dzīvojoši pāri var reģistrēt savu kopdzīvi.⁵⁵

Tieslietu ministrija ir norādījusi, ka Noteikumu Nr.1250 13.punkts vienādi attiecas gan uz heteroseksuāliem, gan viendzimuma pāriem, kuri nav reģistrējuši savas attiecības. Jāņem vērā, ka, piemēram, ECT prakse iepriekš, vērtējot cilvēktiesību ierobežojumus pret viendzimuma pāriem kā salīdzināmo grupu noteica neprecētus dažādu dzimumu pārus, proti, ja pret neprecētu heteroseksuālu pāri tiek īstenota tāda pati attieksme kā pret homoseksuālu pāri, parasti pārkāpums netika konstatēts⁵⁶. Savukārt 2016.gada 30.jūnija spriedumā lietā *Taddeucci and McCall v.Italy* ECT secinājusi, ka viendzimuma pāri, kuri vēlas savu kopdzīvi padarīt oficiālu, bet to nevar, jo valstī nav attiecīgs normatīvais regulējums, nevar tikt salīdzināti ar heteroseksuāliem pāriem, kuri nevēlas laulāties vai citā veidā reģistrēt savas attiecības.⁵⁷ Lai arī minētajā ECT lietā gan faktiskie apstākļi, gan ietekmētā tiesību joma atšķiras, tomēr tiesībsarga ieskatā ir būtiski ņemt vērā ECT atziņu, ka nevar salīdzināt heteroseksuālus pārus, kas nevēlas precēties un homoseksuālus pārus, kas vēlas, bet to nevar valstī pastāvošo likumu dēļ.

No šī pieteikuma pamatā esošajiem lietās faktiskajiem apstākļiem var secināt, ka Iesniedzējs un tā partneris ir veicis/ vēlas veikt darbības, lai padarītu savas attiecības oficiālas tiktāl, ciktāl to ļauj pašlaik spēkā esošie normatīvie akti (pilnvarojuma līgums, nākotnes pilnvarojuma līgums, mantojuma līgums). Līdz ar to pašlaik Noteikumu Nr.1250 13.punkts pret personu grupām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos - viendzimuma pāriem, kas vēlas noformēt savas attiecības oficiāli, un heteroseksuāliem pāriem, kas nevēlas noformēt savas attiecības oficiāli, īsteno vienādu attieksmi.

⁵⁵ Skatīt ECT 2016.gada 30.jūnija sprieduma lietā *Taddeucci and McCall v.Italy* 83.punkts.

⁵⁶ Saktīt, piemēram, ECT 2012.gada 15.marta spriedumu lietā *Gas and Dubois v.France* 69.punkts.

⁵⁷ Skatīt ECT 2016.gada 30.jūnija sprieduma lietā *Taddeucci and McCall v.Italy* 84.punkts.

[8.4] ECT ir secinājusi, ka atšķirīga attieksme vienādā situācijā vai vienāda attieksme atšķirīgās situācijās ir diskriminējoša, ja vien tai nav objektīva un saprātīga pamata, proti, tai nav leģitīma mērķa un nav ievērots samērīguma princips.⁵⁸ Līdz ar to valstij (atbildīgajai institūcijai) ir jāpierāda šādas attieksmes pamatojums.⁵⁹

[8.4.1] Noteikumu Nr.1250 13.2.apakšpunkts noteic dažādu valsts nodevas apmēru dažādām personu grupām, t.i., laulātajiem un pirmās, otrās un trešās šķiras mantiniekiem 0,125% no mantotā nekustamā īpašuma vērtības, ceturtais šķiras mantiniekiem – 4% no nekustamā īpašuma vērtības, savukārt testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem ir jāmaksā 7,5% no mantotā nekustamā īpašuma vērtības.

[8.4.2] Atšķirīga attieksme var tikt noteikta saskaņā ar likumu.⁶⁰ Vārds “likums” aptver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispāršaistošus (ārējus) normatīvos aktus, ja vien tie izdoti, pamatojoties uz likumu, publicēti normatīvajos aktos noteiktā kārtībā, ir pietiekami skaidri formulēti, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī atbilst demokrātiskas tiesiskas valsts principiem.⁶¹

[8.4.2.1] Noteikumus Nr.1250 ir izdevis Ministru kabinets 2009.gada 27.oktobrī, pamatojoties uz Zemesgrāmatu likuma 106.panta otrajā daļā noteikto deleģējumu. Noteikumi Nr.1250 ir publicēti laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, 2009.gada 4.novembrī (175 (4161)). Tātad Noteikumi Nr.1250 ir publicēti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

[8.4.2.2] Zemesgrāmatu likuma 106.panta otrā daļa noteic: “Par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā maksājamās valsts nodevas apmēru un samaksas kārtību, kā arī atbrīvojumus no valsts nodevas samaksas nosaka Ministru kabinets.” Tātad Ministru kabinets tika deleģēts noteikt valsts nodevas apmēru.

Līdz ar to Noteikumi Nr.1250 ir pieņemti likumā noteiktajā kārtībā atbilstoši paredzētajam deleģējuma apmēram. Tādējādi ir nepieciešams vērtēt, vai Noteikumu Nr.1250 13.punktā ietvertajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

[8.4.3] Noteikumu Nr.1250 pievienotajā anotācijā nav sniegts skaidrojums, kādēļ ir paredzēta atšķirīga valsts nodevas likme dažādām mantinieku grupām. Turklāt no anotācijas satura nevar secināt, ka Noteikumu Nr.1250 13.punkts ir vērtēts viendzimuma ģimeņu kontekstā. Tieslietu ministrija ir norādījusi, ka valsts nodevas likmes ir noteiktas, ņemot vērā mantošanas veidu, mantinieku šķiru un mantinieku veidu. Tāpat ņemts vērā arī laulāto privilēģētais stāvoklis mantošanā. Likmes ir mazākas, ja persona atrodas laulībā vai tuvā radniecības pakāpē ar mantojuma atstājēju. Savukārt likmes ir lielākas, ja ar personu ar mantojuma atstājēju saista cita veida attiecības.

Tiesībsargs norāda, ka valsts var izvēlēties dažādām personu grupām noteikt dažādu valsts nodevu apmēru, tomēr valstij jebkurā gadījumā ir jāievēro Satversmē noteiktās normas un principi, tai skaitā, arī Latvijai saistošie starptautiskie akti. Tiesībsargs vērs uzmanību, ka Tieslietu ministrijas sniegtais skaidrojums varētu attiekties uz Satversmes 110.panta terminu “laulība”, bet neattiecas uz Satversmes 110.pantā ietvertā termina “ģimene” skaidrojumu. Tāpat nedz Noteikumu Nr.1250 anotācija, nedz Tieslietu ministrija nav sniegusi skaidrojumu par leģitīmo mērķi, kādēļ viendzimuma pāri tiek pielīdzināti heteroseksuāliem pāriem, kas izvēlas nenoformēt savas attiecības oficiāli.

[8.4.4] Ja likumdevējs nav vērtējis valsts nodevu likmju atšķirību ietekmi uz dažādām ģimenēm, ir jāanalizē, cik samērīgas ir noteiktās valsts nodevas likmes.

⁵⁸ Skatīt ECT 2016.gada 30.jūnija sprieduma lietā Taddeucci and McCall v. Italy 87.punkts.

⁵⁹ ECT 2007.gada 13.novembra spriedums lietā D.H. and Others v. the Czech Republic

⁶⁰ Satversmes tiesas 2007.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.2007-13-03 12.punkts.

⁶¹ Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija sprieduma lietā Nr.2002-01-03 secinājumu daļa un 2016.gada 2.marta sprieduma lietā Nr.2015-11-03 20.punkts.

Iesniegumā kā piemērs tika norādīts nekustamais īpašums 150 000 EUR vērtībā, kas tiks izmantots arī šajā pieteikumā (skat.tabulu zemāk).

Nr.	Mantinieku veids	Likmes apjoms	Valsts nodevas apmērs EUR	Salīdzinājums ar pirmo grupu
1	Laulātais, 1.-3.šķiras mantinieks	0,125%	187.50	
2	4.šķiras mantinieks	4%	6000	32 x lielāks
3	Testamentārais vai līgumiskais mantinieks	7,5%	11 250	60 x lielāks

Kā var secināt, tad viendzimuma pāru ģimenēm, kurām nav iespējas oficiāli reģistrēt savas attiecības, mantojuma līguma pastāvēšanas gadījumā rodas nepamatoti lielas izmaksas, jo valsts tās nav atzinusi par ģimeni.

[8.5] Ņemot vērā iepriekš minēto, Noteikumu Nr.1250 13.punktā noteiktā attieksme pret viendzimuma pāriem nav pamatota un samērīga, un tādējādi ir diskriminējoša saskaņā ar Satversmes 91.pantu.

[9] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesībsargs secina, ja Noteikumu Nr.1250 13.punktu vērtētu tikai Satversmes 105.panta kontekstā, tas neradītu acīmredzamu personu īpašumtiesību pārkāpumu, jo apstrīdētā norma pati par sevi ir neitrāla un tai nav konfiscējoša rakstura, tieši tāpēc tiesībsarga ieskatā konkrētajā lietā ir jāvērtē kopsakarā Satversmes 105.panta pirmie trīs teikumi, 91.panta otrais teikums un 110.panta pirmais teikums.

Papildu apsvērumi

[10] Pašlaik vairākos normatīvos aktos ir nostiprināts plašāks “ģimenes” institūts, paredzot papildu aizsardzību arī tām personām, kuras dzīvo kopā un kurām ir kopīga (nedalīta) saimniecība. Piemēram, kriminālprocesa ietvaros fiziskajai personai ir tiesības prasīt, lai krimināllietā netiek iekļauta informācija arī par personu, ar tā kuru dzīvo kopā, un ar kuru tai ir kopīga (nedalīta) saimniecība.⁶² Krimināllikumā,⁶³ kā atbildību pastipriņošie apstākļi ir vērtējami arī tajos gadījumos, kad persona ir veikusi noziedzīgu nodarījumu pret personu, ar kuru noziedzīga nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss⁶⁴ noteic atbildību, kad

⁶² Kriminālprocesa likuma 12.pants “Cilvēktiesību garantēšana” piektā daļa nosaka: “Fiziskajai personai ir tiesības pieprasīt, lai krimināllietā netiek iekļautas ziņas par šīs personas pašas vai tās saderinātā, laulātā, vecāku, vecvecāku, bērnu, mazbērnu, brāļu un māsu, kā arī tās personas, ar kuru attiecīgā fiziskā persona dzīvo kopā un ar kuru tai ir kopīga (nedalīta) saimniecība (turpmāk — tuvinieki) privāto dzīvi, komercdarbību un mantisko stāvokli, ja tas nav nepieciešams krimināltiesisko attiecību taisnīgai noregulēšanai.”

⁶³ Krimināllikuma 48.pants “Atbildību pastipriņošie apstākļi” nosaka: (1) Par atbildību pastipriņošiem var atzīt šādus apstākļus: [...] 15) noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

⁶⁴ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.2 pants. “Maznozīmīga miesas bojājuma tīša nodarīšana” nosaka: [...] Par šā panta pirmajā daļā paredzēto pārkāpumu, ja tas izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas vai ja tas izdarīts pret personu, ar kuru pārkāpējs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība, —uzliek naudas sodu no četrsimt trīsdesmit līdz septiņsimt euro.

nodarījums ir vērsts pret personu, ar kuru pārkāpējs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru pārkāpējam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

Tiesībsarga ieskatā ir svarīgi paturēt prātā, ka, nostiprinot un aizsargājot viendzimuma pāru ģimenes dzīvi, piemēram, izlīdzinot mantošanas nodevu apmērus, tradicionālo ģimeņu tiesības un vērtība sabiedrībā netiek aizskarta, proti, piešķirot kādai personu grupai tiesības, šīs tiesības nezaudē personas, kurām tās jau sākotnēji piemita.

Prasījums Satversmes tiesai

Ņemot vērā visu iepriekš minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 13. panta 8. punktu, Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 8. punktu, 18. panta pirmo, trešo un ceturto daļu,

lūdzu:

atzīt Ministru kabineta noteikumu Nr.1250 "Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā" 13. punktu par neatbilstošu Satversmes 91., 105. un 110.pantam.

Pielikumā:

1. Latvijas Republikas tiesībsarga 2018.gada 29.oktobra atzinums Nr.2018-38-26G "Par dažādu ģimenes formu atzīšanu" uz 11 lapām;
2. Ministru kabineta 2019.gada 28.jūnija vēstule Nr.18/TA-2265/1974 (2018) "Par Latvijas Republikas tiesībsarga 2018.gada 29.oktobra atzinumu un rekomendācijām" uz 9 lapām;
3. Tieslietu ministrijas 2019.gada 31.jūlija vēstule Nr.1-17/2802 "Par laiku, kad plānots pārskatīt Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumos Nr.1250 "Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā" noteiktās valsts nodevas likmes" uz 1 lapas;
4. [...] 2018.gada 14.augusta iesniegums "Par iespējamo netiešo diskrimināciju Ministru kabineta noteikumos Nr.1250 "Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā"" uz 2 lapām;
5. Tieslietu ministrijas 2018.gada 12.jūlija vēstule Nr.1-24/794-O "Par Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumiem Nr.1250 "Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā"" uz 3 lapām.

Latvijas Republikas tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu